

СТУДЕНТСКА АСОЦИАЦИЯ ЗА ИЗСЛЕДВАНЕ НА
МЕЖДУНАРОДНИТЕ ОТНОШЕНИЯ

Международен наблюдател

Списание

Брой 2/ 2020

Авторско право© 2020 от Студентска асоциация за изследване на международните отношения (САИМО)

Всички права запазени.

Дизайн на изданието: Антония Папазчева

Откъси от списанието не могат да бъдат възпроизвеждани под каквато и да е форма или по електронен или механичен начин, включително системи за съхранение и извличане на информация, без писмено разрешение от авторите. Единственото изключение е за хора, които могат да цитират кратки откъси в прегледа.

Позицията на авторите е лична, а не на Студентска асоциация за изследване на международните отношения.

Посетете сайта ни на: www.saimo-bg.org

Публикувано в България

Първо публикувано: Юни 2020

от САИМО

ISSN 2535-1370

Copyrights © 2020 by International Relations Research Student Association (IRRSA)

All rights reserved.

Design by Antonia Papazcheva

Excerpts from the magazine may not be reproduced in any form or electronically or mechanically, including storage and retrieval systems information without written permission from the authors. The only exception is for people who can cite short excerpts in the review.

The position of the authors is personal, not the International Relations Research Student Association.

IRRSA

Visit our website at www.saimo-bg.org

Published in Bulgaria

First published: June 2020

by IRRSA

ISSN 2535-1370

Съдържание

1. Студентска асоциация за изследване на международните отношения на 21 години
2. Необходимостта от вмешателството на глобалните актьори в политиките на националните държави в Балканите
Поля Желязкова
3. Ормузкият проток – главен път за ресурси и конфликти
Поля Желязкова
4. Преходът като фактор за разрастване на нелегалната миграция в страните от Югоизточна Европа
Душко Дончев и Пепица Честойнова
5. Балканите като будерна зона за обикновеното съперничество между Европейския съюз и Русия
Феликс Портие
6. Западните Балкани между ЕС и Русия
Алеко Стоянов
7. Допитване сред студентите на тема “Пандемията и животът след нея”
Работна група “Проучвания” към САИМО

Авторите в този брой

Поля Желязкова – III курс, бакалавър по Международни отношения - „Университет за национално и световно стопанство”, София.

Душко Дончев - Юридически факултен “Юстиниан Първи”, университет Свети Кирил и Методий, Скопие

Певица Честойнова - Юридически факултен “Юстиниан Първи”, университет Свети Кирил и Методий, Скопие

Феликс Портие – IV-ти курс, Московски държавен университет по международни отношения, Москва, Русия.

Алеко Стоянов -Докторант по международни отношения в Университет за национално и световно стопанство.

Работна група на САИМО „Проучвания” – Йоана Стамболийска, Юлия Триандопулу и Дебора Минева - студенти от специалност Международни отношения”, потърсиха мнението на обществото за това как те приемат случващото се по време на Пандемията от Ковид 19 и как според тях последствията биха се отразили върху българското правителство, българските институции и общество и международното сътрудничество.

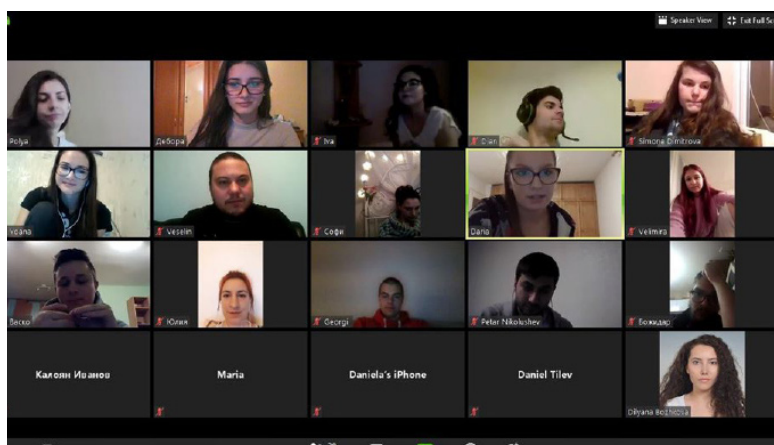

САИМО на 21 години

Студентската асоциация за изследване на международните отношения (САИМО) е сдружение с нестопанска цел, действащо в обществена полза. Основна цел на организацията е да допринесе получаването на по-добра квалификация и бъдеща професионална реализация на студентите от специалностите „Международни отношения“, „Европеистика“ и професионално направление „Политически науки“ в Университета за национално и световно стопанство, гр. София. Благодарение на доброволческите ценности, които лежат дълбоко в основите на САИМО, студентите от факултет „Международна икономика и политика“ имат възможност да подобрят своите умения и да обменят ценен опит и знания помежду си.

Тази година Асоциацията чества 21 години от своето основаване. Това я превръща не само в най-старата неправителствена организация на територията на университета, след Студентски съвет при УНСС, но и успява вече повече от 2 десетилетия успешно да издига престижа на УНСС и на академичната общност в обществото. Поради социалната изолация, бяхме физически отделени, но емоционалната връзка и сплотеност надделяха и проведохме online разговор, в който всеки сподели какво за него е САИМО.

Вече 21 години Асоциацията способства за свободната изява на членовете си и техните възгледи. Дава им възможност да вземат участие в различни университетски, национални и европейски програми. В тази насока всяка година САИМО поема отговорността да предостави на новоприетите студенти от катедра „Международни отношения“ възможността от първо лице да се

запознат с ролята и функциите на главните държавни институции. По време на т.н. „Welcoming week“ САИМО организира визита в Министерство на външните работи, където студентите имаха честта да разговарят със заместник-министъра на външните работи Георг Георгиев. Визитата, проведена в рамките на отбелязването на 140 години българска дипломатическа служба, не само бе изключително полезна за самоосъзнаването на студентите, които освен че затвърдиха свои стари познания, получиха много нови такива, но и пробуди мотивация у бъдещите дипломати.

Визита в Президентството на Република България бе друга възможност, с която могат да се похвалят новопостъпилите членове. Тя се извърши със съдействието на професионален екип, представляващ едно от Звената в институцията-Стратегически политики, анализи и прогнози. Благодарение на тях студентите се запознаха подробно със структурата на институцията, нейната работа и ролята на отделните структурни звена в нея.

Тъй като в САИМО знанието винаги е било основна цел в процеса на работа, тази година по повод 70-тата годишнина от установяване на дипломатическите отношения между България и Китайската народна република, нашата организация, в партньорство с „Българо-китайската асоциация за партньорство” и Студентски съвет при УНСС проведеха събитие, на което дискутираха ролята на Китай в света и в системата на международната сигурност, взаимоотношенията с Европа и нашето място в тези взаимоотношения.

Тази година Студентската асоциация за изследване на международните отношения и нашите партньори от ESN UNWE, Aiesec Sofia Unwe и StudyHub продължиха традицията

на нашата организация с провеждането на събитие, доказало се във времето - „Денят на чуждестранните студенти” с променен облик. Чрез провеждането на това събитие САИМО имаше за цел да приобщи новопостъпилите чуждестранни колеги към българското студентско общество. Организаторите направиха всичко възможно, за да им покажат на дело, че националните различия не са и не бива да бъдат пречка за съвместното обучение и че съвместната работа е най- добрият

гарант за събъждането на целите, които всички са си поставили - успешна професионална реализация в бъдеще.

индивиди в нея, а за целия свят. Но въпреки всичко, ние, членовете на САИМО, показахме, че веднъж поставени устоите са трудни за разваляне и с времето те единствено могат да се затвърждават, поколенията да я доизградят, а късметлиите, които сме САИМО-вци, да се посочим за победители.

Да, тази година беше различна не само за нас като организация и като отделни

Ние, нейните членове, искаме да ѝ благодарим за уроците, пред които ни изправи, и уменията, с които ни дари. Пожелаваме ѝ с всяка година да става все по-успешна, а на хората, в чиито ръце се падне задачата да я градят, да не се сломяват пред нищо и да помнят едно:

*САИМО е Постоянство.
САИМО е Семейство.
САИМОВЕЦ е Призвание.
САИМОВЕЦ е Гордост.*

Необходимостта от вмешателството на глобалните актьори в политиките на националните държави в Балканите

Балканите винаги са будили интерес към себе си и неслучайно са с прозвището “гореща точка”. Спречкванията там не спират, а те обхващат политически, икономически, религиозни, етнически, включително и исторически въпроси. След разпадането на Османската империя, те са загубени, уязвими, но пък и с мотивация за самостоятелност. Така се заражда балканският национализъм, който достига до разрушаващи предели. Друг такъв ключов за историята на Балканите случай е разпадането на Югославия, който отново води до същото състояние, а дори и до още по-радикални последици. Т.е. държавите там имат нужда от навигатор, който да им покаже правилния път за разрешаване на конфликтите помежду им. Този навигатор са глобални играчи, чието вмешателство усещаме и днес. Преди обаче да покажат каквото и да е посока, те първо трябва да станат част от случващото се, а и да намерят лична полза.

Удроу Уилсън е казал: “Ако искаш да си осигуриш врагове, опитай се да промениш нещо.” За някои врагове, а за други важни партньори, глобалните играчи качествено се намесват в случващото се на полуострова и от векове се състезават чие влияние ще надделее. Балканите, Източното Средиземноморие и Близкият изток са в центъра на международната политика, тъй като към този район проявяват подчеран интерес Великите сили. Тъкмо поради тяхната намесата в решаването на балканските проблеми, националноосвободителните борби и въстания на Балканите винаги предизвикват международни усложнения, а балканските проблеми най-често се решават по пътя на войните. Всяко значително въстаническо движение на Балканите през 19-ти век се придружава от някоя руско-турска война, а всяка следваща война приближава с идеала за пълното национално освобождение, но не решава цялостно проблемите, а създава нови комплекси от противоречия и източници на конфликти. Да, има нужда от намеса в балканските проблеми. Да, някои се намесват. Да, те помагат. Но начинът, по който го правят е такъв, че техните интереси да се изпълнят.

На сравнително неголяма територия през 19 – 20 век на политическата сцена на Балканите излизат сърби, гърци, българи, румънци, черногорци, хървати, словенци, албанци,

турци, македонци и Мюсюлмани (бошняци). Всички те са изгубени, уязвими, напоени с желанието за своята национална изява, национална свобода и национална държава. Всеки обаче тръгва по линията на “себеизтъкването” за сметка на другите играчи. Налага се принципът “За всяка нация и държава”, но не се постига, а и не може да се постигне, защото няма как да се получи идеалното статукво между нация, територия и държава. И какво следва – омраза, гняв, манипулация, пропаганда, войни, конфликти, етнически чистки. Стига се и до радикален национализъм. Т.е. изгубеността и уязвимостта на балканските народи са стигнали своята връхна точка и някой трябва да се намеси – вулканът е изригнал.

Често оставаме манипулирани било от медии, или политици и затова тук бих желала да изтъкна разликата между национализъм и национално право. Национализмът обосновава великодържавието и хегемонизма на отделните държави, той е политика, която не държи сметка нито за историята, нито за реално съществуващата действителност, нито за някакви права на “другите”. Националното право, от друга страна пък, обосновава националноосвободителните движения, то мотивира създаването на националните държави, на него се базират взаимоотношенията между различните народи по света, признаване на “другите”, равноправие и пр. (Друг е въпросът дали чрез националното право в определен момент няма да се достигне до национализъм.)

Още с установяването на Османското господство в Европейския югоизток се появяват планове и проекти за подялбата на османските владения. Оформят се две линии - едната е от Западните държави, Франция, Англия, Прусия, които искат целостта на Османската империя да се запази. Главната причина е опасението да не се засили руското влияние на Балканския полуостров. Втората линия е обособена от руската политика, която иска подялба на Османската империя, за да може Русия да си осигури влияние на Балканите и Проливите. Тази политика разчита на националноосвободителното движение на балканските народи за разрушаване на империята. Русия подпомага това движение и работи за създаването на намиращи се под нейно влияние самостоятелни национални държави на Балканите. Така се получава надпревара за “останките” от Османската империя между Запада и Русия, като инициативата за разрешаване на проблема минава в ръцете на балканските народи – те започват някакво въстание, след което идва намесата на Европа. Има и за какво друго да се борят помежду си – тъй като държавите са уязвими, а и получават подкрепа, те стават лесни за влияние и бъдещи сътрудници. Т.е. още преди своето фактическо освобождаване влизат в сметките на Великите сили.

Друг голям исторически момент, който изключително силно променя ситуацията на Балканите – разпадането на Югославия. В процеса на своето разпадане Югославия

прекрасно заменя статута на “болен човек” от Османската империя, тъй като една от главните последици е ожесточената борба за влияние между Великите сили. По-разрешими се оказват проблемите в Западната част на Югославия, тъй като в рамките на тази територия в миналото се пресичали границите на Европа с Османската империя.

Има още примери, чрез които се отговаря на въпроса “Защо ВС се месят” - Санстефанският договор, Берлинският договор, Ньойският довор, Парижкият договор и т.н. – всички те са всъщност компромис между национализмите на приятелите на победителите и политическите или икономическите интереси на самите Велики сили - победителки.

Крайният резултат – възможност за членство в ЕС. През 90-те години на миналия век приоритетът в политиката на ЕС е насочена към нормализиране на обстановката в Западните Балкани, породени от разпадането на Югославия. Водят се политики, които целят подпомагане стабилизирането на региона. Провежданите се реформи водят до политическо и икономическо сближаване, което през десетилетията се ускорява все повече, дори Югоизточна Европа се превръща в един от динамично развиващите се райони в Европа. Макар и днес само 4 от тях да са членки

Дори и днес, когато балканските държави, са по-демократични и по-миролюбиви, а и не се налага НАТО да се прояви чрез въздушна атака, то все още някой от вън мести фигурите и прави ходовете. Някой би казал, че борбата от приключилата вече Студена война между САЩ и Русия се е пренесла на Балканите, т.е. пак заради борба за влияние. Такъв пример е смяната на името на Македония и членството ѝ в НАТО. Други глобални актьори, освен САЩ и НАТО, на балканската политическа сцена са Турция, някои арабски страни, Русия и дори Китай. Ако съдим по военни бази и възможност за пряко политическо влияние, на първо място трябва да поставим САЩ. Към това място се стреми и Турция. Особено опасна за нас е пълзящата радикална ислямизация, която настъпва към Европа и растящата активност на турските държавни агенции и разузнавателни служби чрез използването на религиозните общности. От друга страна, ЕС се забавя със своите решения към Балканските държави, но може би след евентуалният Брекзит тя ще започне да приема и други балкански държави-кандидатки?

За заключителни думи, бих желала да направя съвсем кратка равносметка.

Какво са получили/получават Балканите от вмешателството на глобални играчи –

нов път за развитие, интеграция, демокрация, свобода на слово, свобода за политическа самоизява, законодателство, въобще държавност, пазар, територии. Вероятно балканските държави нямаше да имат това, ако не е била намесата на външните сили.

Какво са получили/получават външните сили от вмешателството си в полуострова – стратегическото му географско положение предполага, че е мост към Азия и Африка (не само търговски, но и газов коридор), а полуостровът е богат на природни богатства (Вардарска долина).

Отделно, днес все още сме свидетели на национални прояви – протести, размирици, т.е. кипящото не е потушено. Имайки предвид всичко това, би могло да се каже, че проблемите на Балканите не се коренят в съществуването на нерешени противоречия между отделните народности. Такива има навсякъде, което се отнася и до Западна Европа (ирландците във Великобритания, баските в Испания, корсиканците във Франция, фламандците в Белгия и много други). Въпросът е - щеше ли да има проблеми, ако балканските държави нямаха подкрепата на Великите сили.

Използвани източници:

1. Кръстьо Манчев – История на националния въпрос на Балканите
2. Жорж Кастелан – История на Балканите (14 – 20 век)
3. Венелин Цачевски – Балканите – Европейският избор

Ормузкият проток – главен път за ресурси и конфликти

Ормузкият проток е един от най-важните водни пътища в света и играе ключова роля за транспортирането на нефт от региона на Персийския залив. Според данни от Energy Information Administration (EIA) за 2018 г. през него всеки ден преминават средно 21 милиона барела с нефт, което е около 21% от глобалното потребление на петрол. Освен за транзита на нефт Ормузкият проток играе важна роля и за износа на втечен природен газ (LNG) от най-големия световен доставчик на тази суровина – Катар. Спрямо своето географско положение протокът свързва крайно различни по политическа ориентация, богатство и военни възможности страни като Саудитска Арабия, Иран, ОАЕ, Кувейт и Ирак. Освен това на неговата територия се преплитат икономически и геополитически интереси на някои влиятелни международни играчи. Така Ормузкият проток се превръща в невралгичната точка на Персийския залив.

През май месец Саудитска Арабия съобщи, че върху два нейни петролни танкера е извършен умишлен саботаж във водите на Ормузкия проток. Нападенията продължиха и през юни, когато бяха засегнати танкери, превозващи петрол, сред които омански, норвежки и японски. Тези инциденти в Ормузкия проток доведоха до нестабилност в цените на петрола и в безопасността на корабоплаването.

Моментът, в който атаките получиха медийно внимание, САЩ обвиниха Иран, че носи отговорност за извършените атаки. От своя страна, британците задържаха в Гибралтар иранския танкер “Grace 1” или “Adrian Darya 1”, по обвинение че Иран ще транспортира своя нерафиниран петрол към Сирия. В отговор на това ирански революционни гвардейци арестуваха шведския танкер, плаващ под британски флаг, “Stena Impero”. Според властите в Техеран танкерът е бил превзет от катери и хеликоптер на Иранската революционна гвардия, защото е отказал да се обозначи пред властите и е изключил транспондера си, след като е ударил иранска рибарска лодка. В края на юли британският външен министър Джереми Хънт обвини в пиратство Иран и започна да търси подкрепа за водена от Европа мисия за защита на мореплаването, за да гарантира свободното преминаване на кораби през Ормузкия проток. САЩ обявиха още през юни началото на „Операция часови“, с която да се гарантира безопасното корабоплаване в района на Персийския залив, и призоваха съюзниците си да се присъединят към нова международна военноморска „коалиция на желаещите“, подобна на тази от инвазията в Ирак през 2003 г., която да охранява водите около Иран и Йемен. Тези събития доведоха до влошаване на отношенията между Великобритания и САЩ с Иран, като Иран заплаши да затвори Ормузкия проток.

В началото Южна Корея бе единствената държава заявила участие в “Операция часови”. Обяснение за това може да се търси в сремежа на Сеул да разчита и в бъдеще на САЩ за възпиране на милитаристичната политика на Северна Корея, както и за предотвратяване на севернокорейските ядрени амбиции. Япония изрази готовност да подкрепи САЩ поради огромната си собствена зависимост от вноса на втечен природен газ. До 23 юли Великобритания индивидуално бе предложила европейска мироопазваща военноморска операция в района, но след задържането на британския танкер Лондон обяви, че ще се присъедини към „Операция часови“.

През месец август настъпи повратна точка в изострящото се напрежение с изненадващото включване на Китай към американската коалиция. Според някои политици това е дипломатическа игра, но може и да се твърди, че китайското включване цели да предотврати евентуални икономически загуби. В Близкия Изток няма китайски военноморски бази, които са нужни като гарант за сигурността. Не само това, но и Китай получава петрол от Залива и след последните събития застрахователните цени за доставките посъпват (за китайската страна със 101%).

Русия заяви позиция за необходимостта от решаване на проблемите в Ормузкия проток чрез диалог и за гарантиране на свободата на корабоплаването. Нейните интереси в региона са, от една страна, геополитически, а от друга – заради цените на енергоносителите. Русия добива най-скъпия петрол и ако цената му започне да спада, тя ще започне да губи финансови средства.

Арабските съюзници на САЩ в района на Персийския залив нямат военния потенциал да се включат в американската операция. За разлика от Саудитска Арабия, по-малките арабски държави в района нямат ВМС или системи за противоракетна отбрана, за да се защитят от потенциална военна заплаха от Иран. Саудитска Арабия и ОАЕ са стратегически важен партньор за САЩ, защото при евентуален конфликт или затваряне на Ормузкия проток те единствени имат тръбопроводи, които да доставят суров нефт извън Персийския залив.

Израел обяви своето присъединяване към коалицията в началото на август. Лансираната от САЩ мисия отговаря на стратегическите интереси на еврейската държава, сред които са противодействието на Иран и укрепването на връзките със страните от Персийския залив. Израелското включване бе посрещнато със заплахи от командващия ВМС на Корпуса на гвардейците на Ислямската революция (КГИР), контраадмирал Али Реза Тангсири, за морска война и задържане на всякакви чуждестранни плавателни съдове.

Що се отнася до съставянето на съответната коалиция от САЩ, държавата Иран я възприема като преднамерен опит да бъде нанесен удар върху държавните ѝ интереси. Иран определя американските действия като целящи да дестабилизируют региона и да насадят иранофобия. Напрежението между двете държави започна да ескалира още с излизането на САЩ от ядреното споразумение от 2015 г. и особено с предположенията, че Иран е обогатявал уран в нарушение на ядрената сделка, в следствие на което САЩ започнаха да прилагат своята тактика на “максимален натиск” с нови санкции.

Германия отхвърля политиката на “максимален натиск” и отказва да се присъедини към “Операция часови”. Другият европейски лидер – Франция – застава зад немската позиция, като и двете държави считат, че ядрената сделка не следва да се разваля. От друга страна, консолидираното европейско мнение се губи. Това се дължи на факта, че ЕС отново е резервиран и създава впечатлението, че липсва като глобален играч на международната сцена.

Независимо от позициите, които защитават въввлечените играчи, и от обвиненията, които отправят помежду си, събитията през май и юни в Ормузкия проток оказаха своя глобален икономически отзвук.

Първоначално застрахователните премии за Ормузкия проток се повишиха средно с 10% вследствие от инцидентите с танкерите и някои търговци решиха да не поемат риска да плават през него. Това оказва влияние върху местните икономики на държавите от Персийския залив, които разчитат на водния път да внесат всякакви стоки – от пшеница до коли, като три от тях, Бахрейн, Кувейт и Катар, нямат друг излаз на море.

В случай, че се затвори Ормузкия проток, както Иран заплашва, една трета от световния петрол ще трябва да намери друг път до рафинериите и потребителите. Доставките, от една страна, ще бъдат забавяни, а от друга – разходите ще са по-високи (След скорошната атаката върху двете петролни съоръжения на Саудитска Арабия в Абкайк и Хиджра Хурайс цените на петрола се очаква да достигнат ръст от \$10 за барел).

Ако ли развоят на събитията доведе и до прекъсване на пътя на втечненения природен газ (ВПГ) през Ормузкия проток, то най-вероятно последствията биха били следните: първо, ВПГ ще бъде пренасочен към пазари, които могат да платят най-много за него, тъй като достъпът му ще е ограничен и следователно цената му ще е по-висока. Второ, страните, които имат досег до алтернативен източник на газ, било то вътрешно производство, съхранение или тръбопровод, ще се пренасочат към него, защото той ще бъде по-лесен и по-евтин за доставяне в сравнение с ВПГ. Трето, потребителите, които могат да заменят горивата или да ограничат потреблението им, ще го направят.

Отношенията между САЩ и Иран са ключови, тъй като те са главните актьори в създалия се конфликт в Ормузкия проток и от тях зависи дали ще се стигне до нова танкерна война. До този момент позициите и на Иран, и на САЩ са, че не искат да се стига до военни действия, макар че САЩ заявиха, че ще изпратят войски за отбрана на Саудитска Арабия след атаката върху рафинериите ѝ, за която бяха обвинени шиитските бунтовници – хути, подкрепяни от Иран. По един или друг начин и двете държави разполагат с военни способности, с които могат да нарушат стабилността на международната сигурност.

Изострянето на противоречията в Ормузкия проток заслужава вниманието на анализаторите и политиците, защото последствията от развитието на сблъсъка влияят както на доставките и цените на петрола, така и на международната сигурност. Ще се стигне ли до нова танкерна война, ще се влошат ли отношенията между главните актьори и с това ще се нарушат ли сключените между тях договори – все въпроси, които засягат глобалната сцена и чиито отговори се крият в Ормузкия проток. Отчитайки интересите на отделните играчи, не считам, че създалата се ситуация може да бъде използвана като повод за преки военни действия между Иран и водената от САЩ коалиция. Като пример за това можем да вземем предвид факта, че вече и “Grace 1”, и “Stena Impero” са освободени, което ни показва, че играчите възнамеряват да разрешат конфликта на базата на преговорите и намаляване на напрежението. Мисля, че основната цел на създалата се несигурност от май месец насам във водите на Ормузкия проток е да се повлияе на цените на петрола. Според данни от EIA цената на суровия петрол се е вдигнала с 10 % от май месец т.г. Като цяло ситуацията на Ормузкия проток от май месец не засяга пряко България, което не означава, че не трябва да се правят по-дългосрочни анализи и прогнози. Развитието на новите технологии превръща втечнения газ в конкурентен на традиционния газ, доставян през тръбопроводи. Може да се разсъждава за бъдеща диверсификация на снабдяването, като не следва да се изключва априори снабдяване и от Катар. Повишаване на цените на втечнения газ в резултат на събитията като тези от м. май ще направи доставките скъпи, а оттам и неефективни за България.

Източници:

- 1) <http://iconomist.bg/99416-%D0%95%D0%A1-%D0%BF%D0%BE%D0%B4-%D0%BA%D1%80%D1%8A%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%81%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D1%8F-%D0%BE%D0%B3%D1%8A%D0%BD-%D0%BD%D0%B0-%D0%A1%D0%90%D0%A9->

%D0%B8-%D0%98%D1%80%D0%B0%D0%BD

- 2) https://dnes.dir.bg/svyat/iran-zaplashva-da-potopi-izraelski-korabi?fbclid=IwAR2HArE-HSNhc5d505R4baxUvnuTx-_qt1LqHdDsILWV-Nm8RYwgAG3Njj8
- 3) <https://www.csis.org/analysis/how-would-global-gas-cope-hormuz-closure?fbclid=IwAR0VihKkm3FtNIMbisOWeDj8IDzj1XB02YdDHbWVir9QZPdsC-fOt5cciZE>
- 4) <http://iconomist.bg/99036-%D0%98%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%8F-%D0%B7%D0%B0-%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%BA%D0%B5%D1%80>
- 5) "The Gulf crisis"; списание "The Economist", section "Middle East and Africa"; 27.07.2019
- 6) <https://www.eia.gov/todayinenergy/detail.php?id=39932>

Студентска конференция “Отношенията Балкани - ЕС - Русия”

На първи и втори ноември 2018г. се проведе двудневна студентска конференция на тема „Отношенията Балкани – ЕС – Русия“. Дебютното издание събра студенти от „Университета за национално и световно стопанство“, София, и колегите им от „Московския държавен институт по международни отношения“, Москва, Скопския университет „Св. Св. Кирил и Методий“, Скопие, „Центъра за европейски изследвания“, Белград, с подкрепата на факултет „Международна икономика и политика“, УНСС, „Института за социални изследвания и развитие на културни структури“ (ИСИРКС), „Future World Diplomats“ (FWD) и „Студентската асоциация за изследване на международните отношения“.

Форумът имаше за цел да даде възможност на млади експерти да обсъдят вижданията си за развитието на отношенията между държавите от Балканския полуостров, Европейския съюз и Русия. Разработките на студентите се фокусират върху геополитиката, международната и енергийна сигурност, икономиката и миграцията.

Работният език на конференцията беше английския, но за целите на списанието, разработките са преведени на български език.

Преходът като фактор за разрастване на нелегалната миграция в страните от Югоизточна Европа

Асиметричните заплахи през двадесет и първи век не представляват нападение над една държава, а атака срещу човечеството. Транснационалната престъпност като глобална заплаха подкопава демократичните и икономическите основи на обществото чрез инвестиране на незаконни пари от международни картели, корупция, отслабване на институциите и загуба на вяра във върховенството на закона.

Организираната престъпност и престъпните дейности на крупни организации представляват заплаха за реда, сигурността, върховенството на закона, свободния пазар и икономическата и финансовата производителност. Те са заплаха и за националната сигурност, поради международния им характер, връзката им с разузнавателните агенции и способността им да се включват в правителствените процеси. Тази опасност е особено изразена в страните от Югоизточна Европа, които бяха засегнати от Прехода и техните правни институции бяха неподготвени, както и нямаха опит в борбата с организираната престъпност. От друга страна- наказателната и цялата правна система на тези страни не се явяваха пречка за развитието на тази тип престъпност. Ето затова, тези държави се нуждаеха от международна помощ в областта на правосъдието и сигурността от страни, които вече имат опит в борбата с тази опасност.

Глобализацията и интернационализацията на пазара на труда, както и разликите в жизнения стандарт между държавите, са основните причини за възникването и засилването на нелегалната миграция. Определящи фактори са също затягането на визовата политика и засилването на граничния контрол- особено на държавите членки на Европейския съюз. Нелегалната миграция е сложен въпрос, който обхваща няколко аспекта. В Република Северна Македония, нелегалните гранични пунктове, нелегалния престой, заетостта на чуждестранни граждани, трафика на хора и контрабандата на мигранти и обратното приемане на нелегални мигранти се разглеждат като отделни неща.

С края на Студената война, страните от Югоизточна Европа се изправиха пред огромна безработица, затваряне на големи фабрики, изчезване на значителни икономически отрасли. Така огромна работна сила остана без работа и задвижи процеса на емиграция

към по-развити западноевропейски страни.

Незаконна миграция

Незаконната миграция, заедно с нейните форми като: нелегални гранични пунктове, незаконно пребиваване и особено най-актуалните проблеми относно трафика на хора и контрабандата на мигранти, е сложен въпрос, който засегна сериозно Република Северна Македония и страните от региона. Това явление, доста често срещано в този регион в годините след падането на комунизма, имаше различни проявления във всяка страна, като имаче значение дали тези държави са членки на Европейския съюз или НАТО, независимо дали са кандидати или са на път да влязат в евроатлантическата интеграция. Визовият режим, улеснен или утежнен, също представлява причина за различната интензивност и посока на движение на процеса. Така че, изпълнението на зададените критерии от евроатлантическите организации за страните кандидатки в този регион и разрастването на трафика на хора и нелегалната миграция в процесния период, показва влиянието на прехода и реформите на тези страни върху международния трафик.

При обясняване на появата на трафик на хора, освен мястото в законодателството, промените в законите в съответствие с увеличаването и засилването на явлението, е важно да се отчетат и рисковете, които това явление причинява по отношение на:

- Рискове за хората: последиците за безопасността, социалния статус и правата на жертвите;
- Стратегически рискове: дестабилизация на съществуващите пазари, сексуална експлоатация и труд;
- Повишаване и разнообразие на организираната престъпност;
- Икономическа дестабилизация чрез процеса на пране на пари;
- Демографска дестабилизация;
- Корупция в публичния сектор;
- Дестабилизация на вътрешните икономически инвеститори.

Появата на трафик на хора е с цел продажба на органи, деца и наркотици, но главно се отнася до трафика на жени.

Преходът и нелегалната миграция

Влошаващите се условия на живот, които възникват в резултат на дългогодишния преход, са тясно свързани с възникването и развитието на нелегалната миграция.

Преходът

Тази трансформация е преход от недемократично към демократично управление, поставяне на стари социалистически предприятия на равна основа с новите пазарни конкуренти и опит за подпомагане на модернизацията с цел преодоляване на вековните цивилизационни пропуски и различия между развитите и слаборазвитите страни. Всичко това е в сравнително кратък период от едно до няколко десетилетия. Процесът се счита за завършен, когато страната не се ползва с конкретни облаги под формата на държавни субсидии или финансови стимули, и когато производителността, успехът и развитието на предприятията не могат да бъдат причислени към тяхната история.

Най-голямата причина за прехода бяха икономическите кризи, възникнали в тези социалистически страни, в резултат на падането на комунизма. В тези страни демократичните избори се проведоха за първи път.

Най-важните характеристики на самия преход обаче са трудностите при осъществяването на реформите, а това е бавен и скъпоструващ процес, а също и драматичните промени:

- Има вероятност възможно най-бързо и по-лесно да се приватизира държавна собственост с разпознаваеми и отговорни собственици;

- Включване в света на преминаване към постиндустриална епоха.

Основните последици от прехода са следните кризисни удари:

- Драстичен спад в промишленото производство;
- Бавно и трудно завладяване на нов пазар и следване на световните стандарти за стоки и услуги;
- Приток на дълг на чужд капитал;
- Драстичен ръст на безработицата и намаляване на голяма част от населението;
- Утвърждаване на натиска;

- Търсене на решение на проблема за катастрофалните екологични условия.

Опростено определение за незаконна миграция

Неблагоприятните социални и политически условия в родината са ключови фактори за миграционните тенденции. Често визовите режими и ограничителните критерии, определени от целевите държави, които са привлекателни за миграция, представляват пречка за законното преминаване на мигрантите. Докато целевите държави са готови да приемат определен брой мигранти, тенденциите към миграция нарастват. Това състояние на ситуацията допринася за паралелното развитие на легална и нелегална миграция.

Незаконна миграция означава ситуация, при която човек преминава международна граница, без да спазва необходимите изисквания за легално влизане в страната, като използва фалшиви документи за пътуване или самоличност; с несъответстваща документация; подкупване на граничните пунктове; чрез преминаване на границата на места, които не са предназначени за това.

Трафик на хора

Като една от формите на транснационалната организирана престъпност, трафикът на хора е постоянен проблем в целия свят и особено в региона на Югоизточна Европа в преходния период. В опит да се дефинира концепцията за трафик на хора, трябва да се има предвид, че:

- Това престъпно явление означава заробване с цел експлоатация за проституция;
- Отвлечените се продават на друг, който организира проституция, и по-често включва повече участници в организацията за престъпления и проституция;
- Обект на трафик са жени, мъже, деца и непълнолетни и от двата пола;
- Търговия означава поведение на лице в друга държава, доброволно или насилствено и по всякакъв начин;
- Начинът да спечелите и да убедите човек обикновено е чрез обещание, измама, изнудване, принуда или отвлечане;
- Тази престъпна дейност включва всички лица, които са участвали, поощрявали и подпомагали престъпното деяние;

Видове трафик на хора

Въпреки че трафикът на хора с цел сексуална експлоатация все още е най-широкоразпространената форма, другите форми на експлоатация не са за пренебрегване, защото непрекъснато нарастват и се разширяват.

Трафик на хора с цел трудова експлоатация

Според определението на Международната организация на труда, което датира от 1930 г., Конвенцията за принудителния труд (ратифицирана от Република Македония през 1991 г.), «принудителен труд означава всяка работа или услуга, извършена от което и да е лице под заплаха от наказание и за които лицето не е кандидатствало само и доброволно».

Трафик на жени и деца за просия

За съжаление, това е често срещана картинка, както в страните от Западна, така и в Източна и Югоизточна Европа и особено в големите градове. Обикновено се използват жени и деца за набирането на просяци за попълване на профилите на: млади момичета като майки, които носят малки бебета, които често се разменят в групи.

Трафик на деца за престъпления

Това е явление, характерно за по-големите градове, където малките деца, момчета и момичета, са обучени да извършват дребни престъпления като кражба, сводничество и дори продажба на наркотици. Поради по-малките наказания за непълнолетните използването на деца за такива цели се разглежда като защита от закона за престъпниците.

Трафик с човешки органи

Това включва незаконното отстраняване на човешки органи за трансплантация. Това е явление, което се среща главно в бедните страни, така че Източна Европа се счита за регион на доставки.

Легална регулация на търгуването с хора

Международно законодателство

Феноменологичните характеристики произлизат от международните документи, които разглеждат тези престъпления; от международното участие на страните, организации, институции и събирания, обсъждани в това издание. Документи, отнасящи се за това, са призив за координирани действия и задължения, за да се предотврати трафикът на хора като форма на организирана престъпност.

Задължението на страните участници спрямо тези документи се отнасят до изискване на съгласуване на домашното криминално законодателство с уважение към това престъпление, нормите въздържани или предложени в международните документи.

Международни легални документи, отнасящи се до трафика на хора и контрабандното внасяне на имигранти:

- Женевската конвенция от 1951г. за статуса на бежанците, ефективна от 22ри Април 1954 и протоколът към нея от 4.04.1967г.
- Европейска конвенция за защита на човешките права и фундаменталните свободи, 1950г.
- Конвенция на международната организация на труда н. 97 за трудовата миграция, ефективна от 22.02.1952г.
- Конвенция на международната организация на труда н. 143 за миграцията в условия на насилие и поддържането на равностойни възможности за работниците-мигранти, ефективна от 09.09.1978г.
- Конвенция на ООН за елиминация на всички форми на дискриминация срещу жени, 1979, ефективна от 3ти Септември, 1981 г.
- Европейска конвенция за легалния статус на мигрантите работници, ефективна от 1ви Май, 1983г.
- Конвенция на ООН за правата на децата, 1989г. с допълнение в протокола за продажбата на деца, детска проституция и порнография, ефективна от 2ри Септември, 1990 г.
- Конвенция за взаимно подпомагане в криминалните въпроси между държавите членки на ЕС и резолюцията на съвета за защита на свидетеля в борбата с организираната престъпност на 23.11.1995 г.
- Универсална декларация на Обединените нации за Защита на Човешките Права и Фундаменталните Свободи, 1998г.
- Конвенция на ООН срещу Транснационалната Организирана Престъпност, 2000 – усвоена от Резолюция А / РЕС/ 55/25 на 15ти Ноември 2000 на 55та сесия на Общото Събрание на ООН, приложено на 29ти Септември, 2003, 147 подписа.
- Протоколът срещу вкарването на мигранти по суша, вода и въздух, 2000, усвоена от Резолюция А / РЕС / 55/25 на 15ти Ноември 2000 на 55та сесия на Общото Събрание на ООН на 28.01.2004, 112 подписа.
- Протокол за превенция, потискане и наказание на трафикът на хора, особено на жени и деца, усвоена от Резолюция А / РЕС / 55/25 на 15ти Ноември 2000 на 55та сесия на Общото Събрание на ООН.
- Конвенция на ООН за правата на работниците- мигранти, ефективна от 01.07.2003.
- Конвенция на Съвета на Европа за действие против трафика на хора, усвоена от

министерския съвет на 02.05.2005.

- Криминална конвенция на Съвета на Европа за корупцията, отворена за подписи на 27ми Януари 1999г. и приложена с 14та ратификация на 1ви Юли 2002.
- Временни мерки, регулирани от Европейския съд по правата на човека, правило 39 от правата на Съда.

Трафикът на човешки същества като престъпление се характеризира с белези, които го правят транснационално, интернационално, експлоатиращо жени и деца, сексуално и трудово експлоатиране от една страна в друга и от един континент на друг.

Поради разширяването на трафикът като форма на организирана престъпност и наличието му на всички континенти, този проблем продължава да е заплаха както за националната сигурност, така и за глобалната. От 20ти век, политическите промени, особено онези, които се появяват в Югоизточна Европа, преосмислят геополитическото и геостратегическото състояние и обявяват ново, противоречиво хилядолетие, в което политическите отношения между държавите донасят нови участници. Те представят нов арсенал, който е важен за коефициента на баланса в областта на сигурността и стабилността. Епохата на военните промени, която демонстрира себе си със влизането на цивилизацията в нова фаза на развитие, характеризирани от засилване на социалния процес, разпространение на нова технология, тенденция за международна еволюция на сътрудничеството в политически събития и нарастване на броя нови опасности и заплахи, е важен проблем и за националната сигурност и за международната стабилност, чието прилагане и решение изискват ефективна кризисна система.

Конвенцията на европейския съвет за действие срещу трафика на хора

„Конвенцията на европейския съвет за действие срещу трафика на хора” е първият легално обвързващ инструмент, който надхвърля представените препоръки и други специфични действия на Съвета на Европа. Отворен е за подписи във Варшава на 16ти Май, 2005 г. и ще влезе в сила, когато е ратифициран от 10 държави, 8 от които трябва да са членове на Съвета на Европа. Дотук 36 страни са подписали и само 7 от тях са ратифицирали конвенцията. Република Македония подписва конвенцията на 17ти Декември, 2005, но все

още не я е ратифицирала.

Конвенцията е първото европейско споразумение в тази област. Това е цялостно споразумение, което основно се отнася до защитата на жертви на трафика на хора и механизми за защита на правата им. Също има за цел да предотврати трафикът на хора и да предостави криминално преследване на трафикантите. Още повече, Конвенцията допринася за създаването на ефективен и независим мониторинг механизъм, който ще контролира изпълнението на задълженията според Конвенцията.

Въпреки че вече има други международни инструменти в тази област, Конвенцията има предимството на по-ясна рамка на Съвета на Европа, съдържа повече прецизни разпоредби и надвишава минимума стандартни споразумения за разлика от други международни инструменти за регулации. Развитието на международното право доказва това, че регионалните инструменти много често са нужни за допълване на глобалните усилия. Оказва се, че европейските инструменти в областта на защита на правата на детето, прането на пари и трафикът на наркотици имат много позитивно влияние върху прилагането на глобални инициативи. Конвенцията има за цел да подобри защитата, осигурена от горепосочените европейски инструменти и да промотира стандартите, съдържащи се в тях, по-специално с изглед към защита на правата на жертви на трафика.

Конвенцията се отнася до всички форми на трафик, без значение дали е национален или транснационален, дали това престъпление е организирано и кой е жертвата и дали формата на експлоатация е сексуална, трудова или друга.

Този документ постановява различни превенции и защитни мерки като :

- Повишава вниманието на хора, уязвими от трафика на хора; Представя и действия насочени към предотвратяване на потреблението на услуги, предоставени от жертвите.
- На жертвите на трафика да се осигури физическа и психическа помощ и подкрепа за реинтеграцията им в обществото, включително медицинско лечение, консултиране и настаняване.
- Да се предвиди период от поне 30 дни за възстановяване на жертвите, в който да се реши дали да им помогнат на властите. На жертвите трябва да им се издаде разрешително за пребиваване с правото на удължаване.
- Трафикът на хора да се третира като престъпление и трафикантите и техните съучастници да бъдат преследвани.

- Животът и безопасността на жертвите на трафика да бъдат защитени със съдебната процедура.

Още някои факти, поради които резолюцията на Съвета на Европа е толкова ценна в този контекст:

- ✓ В съвета на Европейската Конвенция , жертва е всеки човек, предмет на трафик на хора, съгласно дефиницията в Конвенцията.
- ✓ На жертвите на трафика ще им се осигури физическа и психическа помощ и подкрепа за реинтеграцията им в обществото, включително медицинско лечение, консултиране и настаняване, както и парично ощетяване
- ✓ Възстановителен период от поне 30 дни
- ✓ Това е реално подобряване на начина, по който жертвите са третирани в страните на тяхната дестинация.
- ✓ Издаване на разрешително за пребиваване или по хуманитарни причини или за сътрудничество с правоприлагащите органи.
- ✓ Възможност за уличаване на трафикантите
- ✓ Възможността да не се налага наказание на жертвите за тяхното участие в нелегални дейности
- ✓ Независим мониторинг, способен да оцени прилагането на Конвенцията в страните, които участват в нея.

Модерното цивилизовано общество има важна роля в предотвратяването на трафика на хора и защитата на жертвите. Конвенцията окуражава сътрудничеството между държавните власти, неправителствените организации и членове на обществото.

Заклучение.

Република Северна Македония е страна с дълга традиция на емиграция отвъд океана и в западна Европа, поради причини от социално-икономически и политически характер.

На следващо място- Преходът засяга всички държави в Югоизточна Европа и особено страните, където социалните, икономическите и политическите реформи и промени са бавни и с различна интензивност и ефективност. Тази промяна става причина за влошаване

на икономическата ситуация, а също и за политическа нестабилност и нарушаване на националната сигурност, вследствие на появата на етнически и религиозни размирици на Западните Балкани.

Следователно можем да кажем, че този период на масова трудова миграция представлява заплаха за социалното и демографско развитие на Република Северна Македония. Ето защо властите трябва да насочат политиката си към създаването на добри условия на живот чрез развитието на икономиката, работната среда, политическата стабилност и националната сигурност.

За съжаление групата хора, която има тенденцията да не се доверява на системата на родната им страна, са именно интелектуалците, които напускат държавата си и биват наемани в чужбина, което от своя страна е голяма загуба за родината им, особено в периода на развитие и реформи, които се очаква да се приложат.

Все повече млади хора, в търсене на по-лесно печелене на пари в по-развити страни стават жертви или участници на различни форми на организирана престъпност, чието съществуване и разпространение се асоциира с нелегалната миграция.

Премахването на границите между държавите членки на ЕС (в зоната на Шенген) тече успоредно с процеса по установяване на стриктен визов режим към страните, граничещи с Шенганската зона и особено към страните от Югоизточна Европа. Всичко това, разбира се, допринася много за нарастването на нелегалната миграция.

Трафик на хора: Феноменологични характеристики

Познаването на феноменологичните особености на това явление е основа за неговото предотвратяване и изкореняване.

Младите момичета, които искат заможен начин на живот, са решени да търсят работа извън родната си страна, доверявайки се на обещанията на посредници. Те лесно приемат работа като сервитьорки, танцьорки, стриптизьорки, компаньонки или момичета за забавление. Понякога имат и легална работа (като сервитьорки) и в същото време са предлагани като проститутки, но за сметка на шефа. Момичетата рядко получават доходи, а ако ги получат, те са минимални и недостатъчни, за да покрият основните си нужди за хигиена, хранене и други лични нужди.

Възрастта на тези момичета е предимно от 15 до 30 години. Обикновено имат основно или средно образование, без установена професия и според семейното си положение са неженени или разведени.

Накратко- какво е трафик на хора?

Според чл. 3 от Протокола за предотвратяване, възпиране и наказване на трафика на хора, особено жени и деца, приет с Резолюция A / RES / 55/25 от 15 ноември 2000 г. на 55-ата сесия на Общото събрание на ООН:

а) Трафик на хора означава набиране, транспортиране, прехвърляне, укриване или приемане на хора посредством заплахата или използване на сила или други форми на принуда, отвличане, измама, заблуда, злоупотреба с власт, или с положение на уязвимост, или чрез даване или получаване на пари или облаги, за да се постигне съгласието на лице, което има контрол върху друго лице с цел експлоатация.

б) съгласието на жертва на трафик на хора за възнамеряваната експлоатация, упомената в алинея а) от настоящия член, е без значение, когато е било използвано което и да е от средствата, описани в алинея а);

в) Набирането, транспортирането, прехвърлянето, укриването или приемането на дете с цел експлоатация се счита за «трафик на хора», дори ако не се използва някое от средствата, посочени в алинея а) от настоящия член;

г) Терминът «дете» означава всяко лице, което е на възраст под осемнадесет (18) години.

Криминално проявени мигранти

Република Северна Македония подписа и ратифицира Протокола срещу незаконния трафик на мигранти по суша, море и въздух на Организацията на обединените нации, който допълва Конвенцията на ООН срещу транснационалната организирана престъпност Според Конституцията на Република Северна Македония всички международни споразумения, подписани и ратифицирани от Република Северна Македония, се считат и за вътрешно законодателство.

Определението за контрабанда, посочено в член 3, буква а) от Протокола на ООН, е напълно приложено в македонското национално законодателство.

БАЛКАНИТЕ КАТО БУФЕРНА ЗОНА ЗА ОБНОВЕНОТО СЪПЕРНИЧЕСТВО МЕЖДУ ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ И РУСИЯ

Балканите са тази зона на света, която винаги е била кръстопът на конфликтни зони на влияние от великите сили. Този факт е оформил региона и е бил основната причина за многобройните конфликти, засегнали го. В този контекст целта на този доклад е да се разгледа ролята на балканските държави като буферна зона тогава и сега. Тогава, със съперничеството между Австро-Унгарската, Руската, Британската и Османската империи, които са прерастнали с Балканските войни от 1912 и 1913 г., също бяха и подготовка за Първата световна война, и сега, с конкуренцията между ЕС, САЩ, НАТО и Русия.

Въведение

Настоящата роля на ЕС и Русия в делата на балканския регион не могат да бъдат обяснени, нито разбрани, без да се погледне назад към историята. Трябва да се подчертае, че Балканите са изиграли значителна роля в много от събитията, свързани със съвременната международна сигурност. Това е така, защото е своеобразно място на света и от векове е огнище на конфликти, в които се намесват жизненоважни интереси на водещите световни сили.

Фактът, че Балканският полуостров е разположен на кръстопътя на Южна, Централна и Източна Европа, както и Западна Азия, но също така и че представлявал географска пречка за достигане на Западна Европа от Азия, което прави региона стратегически, както и територия на различни етнически и религиозни групи и култури (Prevalakis, 1994).

I. Една дълга история за териториални войни, иредентизъм и чужда намеса

A. Балканите на кръстопът на конфликтни колониални стремежи

През последните два века Балканите се превърнали в буферна зона между три големи зони на влияние: Западните сили, Русия и Османската империя. Това създавало нарастваща и напрегната политическа атмосфера, подсилена от договори, които завършили с въоръжени конфликти в началото на 20-ти век.

Основните причини, които в крайна сметка са довели до Балканските войни от 1912 и 1913 г., могат да бъдат открити в договорите от Сан Стефано (Херцлет, 1891 г.) и Берлин (Схема, 1878 г.), и двата подписани през 1878 г. Докато първият, Сан Стефано, е бил резултатът от Руско-турската война (Схема, 1878) от 1877-1878 г., при която Русия е била победителка и е наложила на Османската империя да предостави автономност на България, която да включва също и Македония; вторият договор, подписан в Берлин, анулирал разпоредбите на Санстефанския договор, поради натиска от страна на Обединеното кралство и Австро-Унгария, които са го разглеждали като еманация от панславизма

и руското териториално решаване, от които се страхуват. Берлинският договор е разделил България на две по-малки княжества, но още през 1908 г. страната е обявила своята независимост, макар и без границите, предоставени от Санстефанския договор. Това е подхранило българския иредентизъм, който се превърнала в двигател за страната и я е накарал да участва в двете Балкански войни от 1912-13 г.

Това, обаче, далеч не било единственият иредентизъм на Балканите. Всъщност всички тези страни от региона са били засегнати от това явление, тъй като Сърбия, Румъния, Албания, България и Гърция са имали общи и припокриващи се претенции. Комбинирано с факта, че част от тези претенции са от територии, принадлежащи на Австро-Унгарската и Османската империи. Следователно регионът се превърна в истинска „бомба със закъснител“. Доказателство за това са не само двете Балкански войни, но също и с ликвидирането на австро-унгарския ерцхерцог Франц-Фердинанд в Сараево (Босна, под австрийско управление, но претендира на за част от Велика Сърбия) от сръбския националист Гаврило Принцип, което пък е било причината за избухване на Първата световна война.

Не бива да се забравя, че за драматичните последици от иредентизма на Балканите не са носили вина само съседните страни. Играта на съюзи и съперничеството, в която европейските сили са били замесени, влошили допълнително нещата. Както бе споменато, двете балкански войни били като подготовка за избухването на Първата световна война, която пък от своя страна положила основи за Втората световна война. Балканите станали обект на международното напрежение от края на 19 век, породено от съперничеството между основните сили, участващи в региона (Русия, Великобритания, Италия, Австро-Унгария, Османската империя, Франция, Германия). Наблюдавали са се и протичовечиви тенденции, включващи възраждаща се Германия като потенциална суперсила, подхранвана от нейните технологични и промишлени предимства, Руската империя, която бързо наваксвала от забавянето на развитието си, Британска империя, гарантираща, че ще поддържа позицията си на основна суперсила в световните морета и в световната политика като цяло, и не на последно място - намаляваща вековна Османска империя.

Относно Германия, тя е имала интерес към Балканите още от времето, когато Багдадбахн е бил по пътя им. Багдадбахн е най-големият от инфраструктурните проекти на епохата след транссибирската железница, построена от германците в сътрудничество с османците, през първото десетилетие на 20 век. Проектът се е състоял от железопътна линия, свързваща Берлин с Багдад и ако е била завършена, според вижданията на Германия, е щяла да бъде използвана за нефтопровод по релси. Тя би дала втората енергийна самостоятелност на Райха и благодарение на новооткритите нефтени находища на Османска Месопотамия (сегашен Ирак), които биха осигурили на немската промишленост ресурси, за да засили още повече мощността на своята икономика. Освен това, с тази сухоземна енергийна връзка германците биха били независими от морските пътища, контролирани от британците. Способността да надмине британската промишленост, може би, е щяла да превърне Германия в първата икономическа сила в света и немислим кошмар за Викторианската империя. Трябва да се отбележи, че сме били в средата на голяма енергическа промяна на парадигмата, навлезнали в нефтената епоха и сме оставили въглицата в миналото. (Terrail, 2017). Ликвидирането в Сараево на австрийския ерцхерцог Франц Фердинанд през 1914 г. е събитието, сложило край на строежа на железницата.

В обобщение на тези уводни бележки, можем да заявим, че балканските страни, разположени между главните зони на световно влияние, от векове са били заложници на съперничеството между великите сили. Това се е натрупало до такава степен, че в началото на 20-ти век е създадо хаос, при който „Балканизацията“ се е превърнала в обичайно понятие

в съвременната геополитика, отнасяща се до разпадането на географско и политическо образувание на по-малки части (Castellan, 1999), за да го обезсилят и контролират.

Сега ще разгледаме как тези трагични събития от края на 19 век до началото на 20 век са повлияли хода на историята в тази част на света и ще проверим дали този идентифициран модел вече не се е повтарял с геополитическите пейзажи, начертани след Втората световна война и след Студената Война.

Б. Комунистическата антракт

Последиците от Студената война довели до обединяването на голяма част от Балканите под Югославската комунистическа социалистическа федеративна република, водена от Тито, от словенски и хърватски произход. Преди да продължим ще припомним, че Балканското обединение е било организирано още преди това от победителките в Първата световна война през 1918 г. под управлението на сръбския цар Петър I. Въпреки че монархията приключи с нацисткото нашествие през 1941 година.

При второто обединение и заради разпадането на Тито-Сталин, Югославия поставила основи като независима сила от Изток, както и от Запад, и се е включила в Движението за необвързаните държави*. Съществуването на такава могъща и независима държава на Балканите бе новост, но Тито се стремил и за нещо още по-далечно, а именно за обединенито на целия балкански полуостров в една по-голяма Югославска социалистическа федерална република (Ramet, 2006). Този югославски иредентизъм се стремял да включи България, Албания и северната част на Гърция, в допълнение към основните държави, съставляващи Югославската федерация. Грандиозният план на Тито обаче не се е осъществил, но могат да се отчетат последици за европейската геополитика, ако се бе осъществило подобно обединение на балкански държави от Адриатическо до Черно море е ясно, че нито СССР, нито САЩ, нито западноевропейски съюзници биха били благосклонни към съществуването на такъв голям независим играч в региона.

Трябва да се отбележи, че ако Югославия е просъществувала като държава, се е дължало на присъствието на атеизма. Той е заличил основния разделителен фактор в региона - религията. Всъщност, един от основните двигатели за сръбския и хърватския национализъм от началото на 20 век е било противопоставянето между католицизма и православието, което дори е довело до етническо „прочистване“ на сърбите от хърватските усташа, съюзени с нацистите по време на Втората световна война (Париж, 1961 г.)

В. Историята се повтаря с югославските войни от 90-те години

След смъртта на Тито през 1980г. и приключването на Студената война, комунизмът изгубил своето значение като държавна доктрина. Това подхранило етническите национализми, които набрали скорост и довели до войните в Югославия от 90-те, към които 1990-95г., войната в Югославия може да се счита за 3-та Балканска война. Както споменахме, причините за това произтичат първо от антагонизма между хърватския, словенския и босненския национализъм по отношение на Белград, който започнал да нараства през десетилетието на 80-те и достигнал своята кулминация началото на 90-те, но също така

и от агресивните методи, които югославската федерална армия наложила в опита си да потуши разпада на Федералната държава. Съществува и твърдението, че паралелно със сепаратистките ходове в останалата част на Югославия, форма на сръбски национализъм основана на желанието за реализиране на „Велика Сърбия“, набира популярност в Белград. Това желание е породено от грубото възстановяване на границите, предложено на сръбската държава в проваления Парижки договор от 1915 г. (Seiti, 2015 г.), движещ се по линията „Virovitica – Karlovac – Karlobag“ и би дал на Сърбия най-голямата част от Югославска федерална република, а останалото се споделя между независима Словения и онова, което щяло да остане от Хърватия. Сръбският лидер Слободан Милошевич, президент от 1989 г. до 1997 г. на Сръбската република в рамките на Югославската федерация, изиграва важна роля за популяризирането на сръбския национализъм. Така той се превръща в обект на загриженост за международната общност, особено за западните политици. Но освен проблема със сръбския иредентизъм, поставен от режима на Милошевич, опозицията, с която се сблъсквал от западните сили, бива мотивирана от притеснението, че Русия след СССР може да образува панславянски съюз в тази част на Европа. По-голямата част от вината за разпада на Югославия и кървавите последици била на Сърбия и нейния лидер, а не трябва да забравяме, че е и отговорност на Европейската общност (преименувана на Европейския съюз или ЕС след 1993 г.). Европа не е имала единна външна политика. Имало е и смесени противоречиви сигнали, изпратени до разтърсената Югославия, като от една страна Франция и Великобритания изглеждало, че подкрепят опитите на Милошевич да задържи съществуващата федерация, а от друга страна италианците, австрийците и най-вече германците имали полза от нова Федерация на суверенните държави (Zifciakova, 2010). Въпреки, че най-високите политически фигури от инстанциите на ЕС направили всичко възможно, за да се предотврати разпадането на Югославия чрез даването на множество интересни обещания за финансова и политическа помощ (включително бърз процес за интеграция в ЕС), липсата на европейско единство (Radeljić, 2012) по този въпрос потвърдило волята на Хърватия и Словения през 1991 г. да обявят своята независимост от Федерацията, основана от Тито през 1945 г.

II. НАТО се установява на Балканите по време на войните в Югославия: първо Западът стъпква Изтока и актуалният проблем за сигурността на Русия.

A. ООН е призована на помощ, но постепенно бива заместена от НАТО

ЕС е бил притиснат да призове на помощ Съвета за сигурност на ООН, тъй като опитите й за избегването на разпада на Югославия и последвалите я военни и партизански събития, както и извършените жестокости в Хърватия и Босна и Херцеговина, били неуспешни. Чрез помощта на Съвета за сигурност на ООН е била приета резолюция 713, гласувана единодушно на 25 септември 1991г. В отговор на усилията на Европейската общност в региона, бе решено да се наложи забрана на оръжията на Социалистическата федерална република Югославия. Това била първата резолюция, която се е отнася до разпадането на Югославия, имало още осемдесет и четири, свързани с войната и след война, тепърва предстоят до 2002. Въпреки изобилните приети резолюции, ООН не успява да постигне осезаем и да дълготраен резултат на място, това накара ООН да призове НАТО на помощ. Всъщност НАТО била въввлечена във войната в Босна и Херцеговина още на много ранен етап. През 1992 г. НАТО е изпратила сто войници в Босна и Херцеговина, за да създадат

военен щаб в Киселяк, на няколко десетки километра от Сараево. Основната им задача била да изпълняват нарежданията на силите на ООН в Босна. За някои експерти призивът за помощ бе изразен в това, че Северната Атлантическа организация чакаше, ако не бе достатъчно подготвена, да засили влиянието си по отношение на Русия. Нека цитираме британския журналист Шон Герваси през 1996 г., интервюирайки дипломат от НАТО, който обяснява операцията пред Intelligence Digest:

«Това е много предпазлива първа стъпка и определено не вдигаме много шум по въпроса. Но това може да бъде началото на нещо по-голямо ... Вие може да спорите, дали НАТО е предприела някакво действие, не е сигурно и дали ще успеем да стигнем до крайната цел, но сме положили основите.»

Постепенно НАТО получила изцяло контрол върху операциите, първо под нареждането на ООН с бомбардировките над Босна и Херцеговина през 1995 г. (Ripley, 1999) и по-късно без нареждането на ООН, с бомбардировките над Федерална република Югославия през 1999 г. (Hickman, 2017). След като не успели да получат разрешение от Съвета за сигурност на ООН за военни действия (Китай и Русия били гласували вето), страните от НАТО започнали кампания без разрешение на ООН, обозначена като хуманитарна интервенция. Последствията това се измерва в унищожени държавни и частни сгради и жертвите напрояваха повече от 500 цивилни и военни. Балканските войни през 90-те разкъсаха на части целия европейски регион повече от 140 000 станаха жертви, 2,4 милиона бежанци и 2 милиона вътрешно имигрирали лица (Watkins, 2003). В крайна сметка като член на ООН, Федерацията на Югославия бе разпадната, все още не бе призната от мнозинството на международната общост дори и от ООН (Wippman, 2001), Косово, бе откъснат от руините на сръбската нация, със значителна роля на НАТО. Но по-важното е, че е се образуваха смесица от малки държави, които не биха могли да оцелеят сами без надзора на ЕС. Новородените държави отчаяно очакват изпълнението на обещанието за интеграция, дадени от ЕС. Само надзора над тях не бе достатъчен, за да стабилизира тежките икономически условия, пред които бяха изправени.

Б. На Балканите започна нова игра на политически шах по отношение на Русия

Ричард Холбрук, балканският пратеник на Бил Клинтън, отговарящ за Дейтънското мирно споразумение, обяви официалната си позиция в статия на списание „Външни работи“. Според думите му Съединените щати са били „европейска сила“ и са имали амбициозен план за цяла Европа под концепцията „колективна сигурност“. То очевидно включвала НАТО, създадена от САЩ и техните съюзници след Втората световна война. Следният откъс:

«Този път САЩ трябва да водят в създаването на основа за сигурност, което включва и стабилизирането на цяла Европа - Западът, бившите съветски спътници на Централна Европа и също и - Русия и бившите републики на Съветския съюз (Холбрук, 1995 г.) »

Официалната политика, наистина, е трябвало да се насочи към интеграция на цяла Европа чрез западна политическа и икономическа система под „американско ръководство“. То предполагало включването на бившите социалистически страни в огромно ново общо пространство чрез приемането на институциите, преобладаващи в Западна Европа: капитализмът и парламентарната демокрация. Става ясно, че балканските ходове на НАТО са подготовка за това, на което стана свидетел, по-късно, в цяла Източна Европа

чрез разширяването на НАТО към Русия, включително и на балканските страни България и Румъния. Официалната позиция на Русия разглежда като заплаха. Относно това Москва все още може да напомни, с известната неувереност, от американския държавен секретар на Джеймс Бейкър „нито повече от един сантиметър на изток“, относно разширяването на НАТО в срещата му със съветския лидер Михаил Горбачов на 9 февруари 1990 г. (Архив на НСА, 2017 г.). Следователно Москва може да го тълкува като тревог, тъй като Русия бе много по-малко влиятелна като световната сила през 90-те години. Трябва да се отбележи обаче, че руските военни са получили привилегиите да представят най-големия контингент, който не е НАТО (приблизително 1500 военнослужещи) на мироопазващите сили, ръководени от НАТО, поддържащи НАТО, действащи като поддържащи мира в Косово (Weitz, 2013).

В. Реакцията на Русия през 21 век

Променящият се геополитически пейзаж на Балканите след югославските войни несъмнено е бил в политическа и икономическа полза на европейците и, разбира се, за техния съюзник - САЩ. От друга страна, Русия бе загубила най-мощния си съюзник в региона - Сърбия. Намесата на НАТО през 1999 г. бе наблюдавана от мнозина от руския елитен и политически кръг, които приемат западните схващания за либералната демокрация и интеграцията със Запада, като удар под кръста. Със стъпването на влас на Владимир Путин през 1999г., допълнително се нажежило обстановката. Не след дълго, Русия предприе малки стъпки за възвръщане на влиянието си на Балканите, взе бе решение да завладее отново изгубеното си влияние, предизвиквайки безпокойни въпроси в НАТО в началото на американския военен командир в Европа (Елбасани, Тадич, 2018). Официално Русия не агресивен играч, тъй като руският външен министър Лавров заяви, че «Балканите не трябва да бъдат принуждавани да избират между Русия и Запад».

Въпреки това слухове около Николай Патрушев, офицер от кариерното разузнаване и ръководител на Съвета за сигурност на Русия, който неофициално е нов главен стратег на Русия за Балканите, са ясен знак, че Русия играе по своите правила. Западната преса свързва името му с неуспешния опит за преврат в Черна гора и изтъква, че основната цел на Русия сега е да обезкуражи страните от Западните Балкани - Албания, Босна, Македония, Черна гора, Косово и Сърбия - от присъединяването към НАТО и ЕС (Стоянович, 2018). Ако бе така, очевидно би било по-лесно да се постигне с тази нова тенденция, появила се наскоро, чрез която хората от тези страни, изглежда, не са в унисон с техния политически елит и не предпочитат повече сближаване с европейските институции, още по-малко с НАТО (Jergovic, 2017). Неотдавна референдумът за името на Македония беше доста показателен. Този политически проект беше последната стъпка за достъп на страната до членството в НАТО и ЕС чрез решаване на дългия спор, който имаше с Гърция за името си. В крайна сметка не се включиха достатъчно избиратели, за да бъде валидиран резултатът, като по този начин хората проявиха пренебрежение към темата, македонският премиер Зоран Заев даде обещание да продължи напред с промените в парламента (Sekularac, 2018), още едно доказателство за разминаването в отношението към интеграцията в ЕС между хората и политиците.

Много от трудностите, с които ЕС се сблъсква в момента, като изоставащия темп на населението, мигрантската криза, възходът на т. нар. популистски лидери в Италия, Унгария, Австрия, промениха изцяло отношението на населението към бъдещите членове на ЕС

относно интегриране на структура, която не е желана. Краят на Балканските войни през 90-те години трябваше да доведе до бърз процес на интеграция, но това, което се случи за Черна гора, Сърбия, Албания, Македония, Косово и Босна и Херцеговина, бе просто влияние от Запада върху политическите институции и икономиката. Ще има много време, преди тези страни да изпълнят необходимите стандарти за адхезия (Walker, 2018). Междувременно безработицата е твърде висока на Балканите с 25% средно (43% в Босна и Херцеговина). Перспективата за по-голяма стабилност и богатство, осигурена от присъединяването към ЕС, сега се счита за „невъзможна мисия“. Иван Кръстев от „Гардиън“ цитира един балкански виц, който най-добре илюстрира на хората, които смятат, че са били чакали твърде дълго: що се отнася до членството в ЕС, разликата между песимистите и оптимистите е, че оптимистите вярват, че Турция ще се присъедини по време на албанското председателство на ЕС, докато песимистите смятат, че Албания ще се присъедини по време на турското председателство на ЕС. Тоест никога (Кръстев, 2018). Еднакво тревожни са етническите проблеми в целия регион, те не са разгледани правилно, косовският въпрос все още е висящ, въпреки намесата на НАТО, сръбските претенции и потенциалните причини за напрежение остават. Много сърби в Босна, например, смятат, че са жертви на расизъм и „сърбофобия“ от западните сили.

Заклучение

В края на 19 век, Балканите са буферната зона между Запада (този път НАТО и ЕС) и Русия. В това време бива подновено съперничеството между ЕС и Русия, а определянето на ролята на Европа и Русия по въпросите за сигурността на Балканите изисква известно изясняване.

Европейският съюз все още няма ясна или дефинирана външна политика. След края на Студената война, ЕС намира допирни точки с интересите на САЩ чрез НАТО - основният инструмент на външната политика на САЩ в Европа. Очевиден пример е случаят с войните в Югославия и постоянното присъствие на Съединените щати, независимо дали става въпрос за военното командване на НАТО, с войски или контролиращи политически процеси, като в случая с Дейтънските споразумения, които сложиха края на войната в Босна през 1995 г. Това е случаят и в Косово, където се отдели от Сърбия благодарение единствено на намесата на САЩ и НАТО и се превърна в непоколебим проамерикански бастион.

Имайки предвид това, може да се спори, че ролята на ЕС е да ръководи пост-югославските Балкани в името на интересите на Съединените щати. Вярно е, че Европейският съюз има своето собствено влияние върху пост-югославските държави, било то чрез пряко въздействие върху вътрешните работи и политики и чрез процесите на членство в ЕС или, било то чрез фактическо директно управление на държава както в случаят с Босна и Херцеговина, където върховният представител на страната е върховният представител, който винаги е бил от европейска държава. Не можем да забравим обаче, че това влияние е в интерес на САЩ, които имат огромен интерес да задържат балканските страни заети с надежди за членство в ЕС, вместо да гледат на изток.

Освен това ЕС има слаба дипломатия. Той се опита да действа според своите интереси в началото на разпадането на Югославия, но не успя да постигне нищо поради противоречивите позиции на своите държави-членки.

От своя страна, ролята на Русия е минимална в края на 20 век. Москва не успя да

защити дългогодишния си съюзник Сърбия. Следователно може да се каже, че до началото на 21-ви век балансът на мощният баланс между Изтока и Запада очевидно не бе в услуга на Русия.

Не бива да забравяме, че тази зона на Европа включва области, които исторически са били под руско влияние и че Владимир-Путиновата Русия представяна от администрацията на САЩ като „ревизионистка сила“, може да се стреми да възстанови степента си на влияние.

Както разгледахме в този доклад, контролът на Балканите е от решаващо значение за американците да неутрализират Русия и да я направят безвредна в свой интерес, тъй като Руската федерация представлява страховит конкурент за западните сили, било то за големи държави от ЕС или техните съюзници - САЩ.

Доказахме и че Балканите винаги са били част от зоните на влияние на основните сили на региона, което се дължи на стратегическото им разположение на кръстопътя на интересите и на основните геополитически сили.

За да се гарантира, че Балканите могат да станат фактор на мир вместо несигурност, за предпочитане е да се възстанови равновесието между източните и западните влияния и държавите от този регион да могат да решават сами с кого да се съюзват. Но това трябва да отразява не само волята на техните водачи, но и волята на народите им.

Въпросът може да бъде повдигнат ако действителната конфигурация, установена на руините на Югославската федерация, е наистина най-добрата формула за региона. Само бъдещето ще ни покаже дали може да се постигне обединение между страните на Балканите, преодолявайки езиковите, етническите и религиозните съперничества.

Източници:

Clark, Christopher, First Shot of World War I. Access mode : www.historynet.com/

Castellan, Georges, (1999), Histoire des Balkans : XVe – XXe siècle, Fayard, Paris.

Elbasani, Arolda; Tadic, Katerina, (2018), Russia's comeback in the Balkans, Regional opportunities paired with a toolkit of disruption?

Gervasi, Sean, (2010) Why Is NATO In Yugoslavia?, Global Research.

Hertslet, Edward (1891), Preliminary Treaty of Peace between Russia and Turkey.

Hickman, Kennedy, (2017), Kosovo War: Operation Allied Force.

Holbrooke, Richard (1995), America, A European Power, Foreign Affairs, March/April 1995, page 39.

Jergovic, Miljenko (2017), Is Europe losing the Balkans?, Eurozone, 9 June 2017

- Krastev, Ivan, (2018), Europe is facing a potential crisis in the Balkans. It has to act soon, The Guardian, Wed 21 Feb 2018
- NSA Archive, NATO Expansion: What Gorbachev Heard, National Security Archives, Washington D.C., December 12, 2017 (<https://nsarchive.gwu.edu/briefing-book/russia-programs/2017-12-12/nato-expansion-what-gorbachev-heard-western-leaders-early>)
- Paris, Edmond, (1961) Genocide in Satellite Croatia, 1941–1945: A Record of Racial and Religious Persecutions and Massacres, Chicago: American Institute for Balkan Affairs.
- Prevelakis, Georges, (1994), Les Balkans, culture et géopolitique, Nathan, 1994
- Ramet, Sabrina (2006), The three Yugoslavias: state-building and legitimation, 1918-2005, p. 172. Bloomington, Indiana, USA: Indiana University Press
- Schem, Alexander Jacob, (1878) Chapter IX [Third Book]: The Berlin Congress". War in the East: An Illustrated History of the Conflict Between Russia and Turkey, With a Review of the Eastern Question. H.S. Goodspeed & Co. pp. 685–700.,
- Seiti, Arta, (2015), Des guerres balkaniques à la Grande Guerre : un regard stratégique, p. 44. Paris, Les Cahiers de la Revue Défense Nationale.
- Sekularac, Ivan, (2018), Macedonia leader vows to press on with name change, Reuters. Retrieved 1 October 2018
- Stojanovic, Dusan (2018), EU and Russia battle for influence in Balkan, The Independant, Saturday 24 February 2018
- Terrail, Pierre (2017), Bagdad Bahn, une ligne à haute tension aux préludes de 1914, 19 May 2017, gazettefrancaise.com
- Radeljić, Branislav (2012) Europe and the Collapse of Yugoslavia - The Role of Non-State Actors and European Diplomacy. London & New York: I.B. Tauris&Co Ltd. P299.
- Ripley, Tim (1999). Operation Deliberate Force: The UN and NATO Campaign in Bosnia, 1995. Lancaster, England: Centre for Defence and International Security Studies.
- Walker, Shaun, (2018), No time soon: EU dashes membership hopes of Balkan states, The Guardian, Friday 18 May 2018
- Watkins, Clem S. (2003), The Balkans. Nova Publishers. p. 10
- Weitz, Richard, (2013), Russia, NATO, and The Yugoslav War by Richard Weitz, Second Line of Defense
- Wippman, David, (2001) Kosovo and the Limits of International Law », Fordham International Law Journal, Volume 25, Issue 1, 2001, Article 5
- Zifciakova, (2010), The EU and the disintegration of Yugoslavia, acces mode: blogactiv.eu.

Западните Балкани между ЕС и Русия

Абстрактно

През последното десетилетие загрижеността на ЕС с неговите вътрешни и външни кризи доведе до относително пренебрегване на Западните Балкани. Пониженото внимание на Брюксел към проблемите на тези страни отвори вратата и за други големи международни играчи - Русия, Китай и Турция, за да укрепят своите позиции в региона. Москва беше особено успешна в засилването на имиджа си на Западните Балкани като възродена суперсила, която се конкурира ефективно с ЕС и НАТО. Въпреки това Кремъл не е успял да спре амбициите на страните от Западните Балкани да се интегрират в евроатлантическите структури. Независимо от това, чрез своя икономически отпечатък в ключови сектори на икономиката, както и чрез своите културни и исторически връзки с хората на Балканите, Русия продължава да упражнява значително влияние в региона.

Въведение

Пренебрегването от страна на ЕС на Западните Балкани през последното десетилетие отвори вратата за други международни играчи като Китай, Турция и най-вече Русия да укрепят своите позиции в региона. Поради своите исторически и културни връзки Москва се очертава като основен състезател на западното влияние на Балканите. Освен това Русия запазва господстващото си положение в енергийния сектор, особено в Сърбия, Босна и Херцеговина и Македония (Биери, 2015). Друга област, в която Москва също играе важна роля, е военното поле. Значителна част от съветската и руската военна техника в гореспоменатите страни все още се използва, което прави последната зависима от Русия за резервни части и поддръжка. Оставянето на енергийните доставки и оръжия в страни от икономическия отпечатък на Русия в Западните Балкани е доста скромно. Например, с инвестиции от над 10 милиарда евро през последните 5 години компаниите от ЕС са най-големите инвеститори в шестте балкански държави (Европейска комисия, 2018). Независимо от това, придобиванията на Русия са направени в стратегически сектори като енергетиката, банковото дело, металургията и недвижимите имоти, които дават на Кремъл значителен ефект върху икономиката и вземането на решения в гореспоменатите страни (Анделкович, 2018). Въпреки това влияние, Русия не успя да дерайлира евро-атлантическите стремежи на повечето страни от Западните Балкани. През 2017 г. Черна гора стана най-новият член на НАТО, преговорите за присъединяване към ЕС с Албания и Македония трябва да започнат през 2019 г. (Готев, 2018), а миналото лято Скопие

беше официално поканено да се присъедини към НАТО (Сито-Сучич, 2018). Черна гора и Сърбия преговарят за членството си в ЕС, докато Босна и Херцеговина е подала заявлението си за ЕС. На този фон изглежда, че Западните Балкани се насочват на запад. Въпреки това, смесените знаци от Брюксел, както и преследването на стратегическите интереси на Русия в региона, могат да наклонят баланса в неочаквана посока.

Сърбия

Сърбия често се смята за най-близкия руски съюзник в Западните Балкани. По време на косовската криза през 1998-1999 г. Москва зае страната на Сърбия и направи всичко възможно, за да предотврати военната кампания на НАТО срещу режима на Слободан Милошевич. След конфликта Русия използва вето си в Съвета за сигурност на ООН, за да блокира присъединяването на Косово към организацията. Като добавим към това историческите, културните и религиозните връзки - Русия влезе в Първата световна война, за да защити Сърбия, славянска и християнска православна страна, от Австро-Унгария. Не е изненада, че с 58% Владимир Путин е чуждестранният лидер, който се радва на най-голяма подкрепа в Сърбия, (Живанович, 2018). Любезните отношения между Белград и Москва се потвърждават допълнително от приятелските жестове на сръбския президент Александър Вучич. Белград не се присъедини към западните санкции срещу Русия и г-н Вучич присъства на 70-годишнината на Деня на победата в Москва за разлика от лидерите на САЩ, Канада и на повечето страни от ЕС, които бойкотираха събитието. Освен това от 2014 г. армията на Сърбия проведе няколко съвместни военни учения с руската армия, докато миналата година Москва дари 6 изстребителя MIG-29 втора употреба на Сърбия (RFE / RL, 2018). В допълнение, от 2012 г. в сръбския град Ниш функционира Руско-сръбският хуманитарен център, чиято основна цел е „осигуряване на хуманитарна спешна реакция в Сърбия и други балкански държави“ (RSHC, 2018). И все пак, въпреки официалното си изявление, има опасения от страна на ЕС и САЩ относно действителната цел на Центъра (Долапчев, 2018).

От друга страна, Сърбия може да не е толкова тясно свързана с Русия, колкото изглежда. Например, дарените изстребители се нуждаят от ремонт, който ще струва около 209 милиона долара (Бирнбаум, 2018), платими на Русия. Освен това от 2006 г. насам Сърбия участва в над 1400 дейности с НАТО. През 2016 г. от 26 учебни учения само две бяха с Русия, подобно на 2015 г., когато сръбската армия отново проведе само 2 тренировки с руските си колеги от 21 многонационални тренировки (Васович, 2016). През 2015 г. Сърбия подписа Индивидуалния план за действие за партньорство (IPAP) (НАТО, 2017), който е най-високото ниво на сътрудничество между НАТО и страна, която не се стреми да се присъедини. Освен това Сърбия преговаря за членството си в ЕС и в момента е отворила 16 и затворила 2 глави от 35 (Европейска комисия, GD NEAR, 2018). В това отношение понякога противоречивите действия на Белград трябва да се тълкуват по-скоро като акт

на балансиране между Запада и Русия. Колкото повече напредва Сърбия в процеса на преговори, толкова по-належаща ще нараства необходимостта от избор между Русия и Запада.

Босна и Херцеговина

Дейтънското мирно споразумение, което сложи край на войната в Бивша Югославска Република Босна и Херцеговина, определи новото териториално и административно разделение на страната. Според него Босна и Херцеговина се състои от Федерация на Босна и Херцеговина, която включва кантоните, населени предимно с бошняци и хървати, Република Сръбска, отделно образувание, в което по-голямата част от гражданите са етнически сърби и област Бръчко, кондоминиум между федерацията и Република Сръбска с многонационално население.

Докато политическата власт във Федерация Босна и Херцеговина се измества редовно, в Република Сръбска Милорад Додик успя да доминира на политическата сцена през последните две десетилетия. Доскоро той беше министър-председател на Република Сръбска, а след президентските избори миналата есен г-н Додик служи като сръбски представител в тричленното председателство на Босна и Херцеговина.

Имайки предвид противоречивите изявления и позиции на господин Додик в миналото - през 2009 г. Додик открито оспорва кланетата през 1995 г. в Тузла и Маркале Сито-Сучич, 2009 г.), той настоява за преразглеждане на събитията в Сребреница, като твърди, че много от жертвите са „ все още живи ”(Deutsche Welle, 2018) и често говори за отцепване на Република Сръбска от Босна и Херцеговина, може да се очаква, че той ще подкопае по-нататъшната крехка стабилност на страната.

Освен това, г-н Додик умело използва връзките и отношенията с Руската федерация като представя успешно всяка среща с руския президент Владимир Путин като знак на готовността на Москва да защити сърбите в Босна и Херцеговина в случай на нови военни действия. Въпреки това, погледнато от Кремъл, останалата част от Република Сръбска в Босна и Херцеговина е по-полезна от сецесия. От една страна, запазвайки предимно сръбското образувание в Босна и Херцеговина, Русия запазва значително влияние и определен контрол върху делата в страната. От друга страна, обструктивното поведение на г-н Додик допринася за дисфункционално състояние, което бавно, ако изобщо се движи, към интеграция в ЕС. Например Сараево успя да подаде заявлението си за ЕС чак през 2016 г. (Европейска комисия, Генерална дирекция NEAR, 2016 г.) след много години закъснение. Понастоящем Европейската комисия проверява страната и трябва да представи препоръка на Съвета на ЕС дали ЕС може да започне преговори с нея.

Македония

Скоро след независимостта си от Югославия, Република Македония влезе в продължителен спор за името с южната си съседка Гърция. Несъгласията между Скопие и Атина относно това, какво трябва да бъде точното име на бившата югославска република, блокираха достъпа на Македония до НАТО и ЕС. Десетилетието на управлението на бившия македонски премиер Никола Груевски, който встъпи в длъжност малко след като Македония получи статут на страна кандидатка за членство в ЕС, не постигна напредък в разрешаването на спора за името. Ако не друго, упоритостта и антагонизмът на Груевски към Гърция влошиха нещата. Това статукво послужи на интереса на Русия, тъй като попречи на ефективна интеграция на Македония в евроатлантическите структури. След оставката на Груевски през 2016 г., след скандала с подслушването и изборите за ново правителство с проевропейска програма, Македония започна да деескалира натиска със своите съседи от ЕС. През 2017 г. Република Македония и България подписаха споразумение за приятелство, което беше ратифицирано от двата парламента в средата на януари 2018 г. - по време на първото председателство на България в Съвета на ЕС. Един от основните приоритети на София по време на председателството бяха перспективите на ЕС за Западните Балкани, като по този начин създавайки многобройни възможности за лидерите на тези страни да се срещнат и да разговарят. Последният безспорно изигра своята роля за напредъка в спора за името между Гърция и Македония, довел до Споразумението от Преспа, предвиждащо новото име на Бившата югославска република да бъде Република Северна Македония (Споразумение от Преспа, член I, 2018 г.). По този начин изглежда, че основната пречка за присъединяването на Македония към евроатлантическите съюзи е преодоляна.

Освен това, въпреки усилията на Москва да укрепи позициите си в балканската страна чрез създаване на над 30 руско-македонски културни асоциации, увеличавайки броя на служителите на посолството си с 25%, финансирайки изграждането на православни църкви и местни медии (Пражки институт за изследвания на сигурността, 2018 стр. 8), настоящото македонско правителство демонстрира прозападната си ориентация по време на инцидента със Скрипал, прогонвайки един руски дипломат, като по този начин даде ясен сигнал, че не се стреми да балансира между Русия и Запада.

Черна гора

Дълги години черногорците се считаха сред най-проруските хора в Западните Балкани. Подобно на Сърбия, страната беше на страната на Русия по време на Първата световна война и беше част от Югославия по време на бомбардировките на НАТО през 1999 г. През 1904 г., по време на руско-японската война в Далечния Изток, Черна гора дори обявява война на Япония, но поради

значителното разстояние техните армии никога не се бият една с друга (Бендър, 2015).

Въпреки това през последните години отношенията между Русия и Черна гора рязко се влошиха. През 2014 г., след анексирането на Крим от Русия, Черна гора се присъедини към групата държави, наложили санкции срещу Русия. През 2016 г. се твърди, че Москва извършва опит за преврат в страната, за да попречи на Черна гора да се присъедини към НАТО, което последната все пак прави през 2017 г., като по този начин се превърна в 29-тия член на НАТО. Също по време на инцидента със Скрипал, миналата година, Подгорица прогони един руски дипломат в знак на солидарност със Запада.

Напоследък Черна гора се опита да изпрати някои положителни сигнали към Русия, но членството ѝ в НАТО, както и нейната прозападна ориентация, предотвратяват подобренията на двустранните отношения (Пражки институт за изследвания на сигурността, 2018, стр.11).

Косово

Косово често се смята за силно прозападно, поради което руското влияние там е доста ограничено. Имайки предвид подкрепата на Кремъл за Сърбия, както и блокирането на присъединяването на Косово към ООН, хладните отношения между Прищина и Москва едва ли са изненада.

От друга страна, в Косово има значително сръбско малцинство, чиито симпатии към Русия осигуряват на Москва важен ефект върху делата на страната. Освен това е в ход създаването на Асоциация на сръбските общини в Косово, което ако бъде завършено, би дало повече власт и по-голямо значение на сърбите. Следователно косовчарите са обезпокоени, че това ново образуване може да доведе до „боснатизацията“ на Косово (Попова, Морина, 2018) - че сърбите ще го използват, за да възпрепятстват работата на институциите и да причинят безизходица, подобна на тази в Босна и Херцеговина, Освен това, ако Асоциацията на сръбските общини стане реалност, може да се очаква, че и Русия ще укрепи позициите си в страната.

Друг важен момент са преговорите между Белград и Прищина за възможна размяна на територия, идея, която в момента е подкрепена и от ЕС, и от САЩ (Панчевски и Хиншоу, 2018). Ако се стигне до такъв прецедент, Москва би могла да го използва, за да оправдае анексията на Крим и дори да анексира други територии, населени от компактно руско население в бивши съветски републики - Казахстан, Беларус и дори Естония и Латвия. Второ, промяната на границите на Балканите може да предизвика верижна реакция на териториални спорове и значително да дестабилизира други многоетнически страни в региона - Босна и Херцеговина, Македония, Черна гора (Бугайски, 2018). В това отношение, въпреки ограниченото си влияние в Косово, Русия може да спечели много в зависимост от начина, по който се развиват процесите в страната и преговорите между Прищина и

Белград.

Албания

Отношенията между Албания и Русия никога не са били особено топли. След кратко съюзяване със СССР в ранните етапи на Студената война, Тирана остава настрана заедно с Китай. Скоро след това отношенията между Пекин и Албания се влошават, а комунистическият режим в балканската страна пое курс на изолация и автаркия.

В наши дни връзките между Москва и Тирана се запазват хладни. През 2009 г. Албания се присъединява към НАТО и се очаква тази година страната да започне преговори за присъединяване към ЕС. Освен това Албания налага икономически санкции срещу Русия след кризата в Украйна (Киевпост, 2018), а по време на инцидента със Скрипал Тирана прогонва двама руски дипломати (Еребара, 2018). Като добавим към това подкрепата на Албания за нейните сънародници в Косово, както и силната му прозападна ориентация, влиянието на Русия в балканската страна остава ограничено.

Заклучение

Заеетостта на ЕС с многобройните си кризи през последните години пренасочи вниманието встрани от Западните Балкани и позволи на други сили да играят по-голяма роля в региона. Поради своите исторически, културни, както и енергийни и бизнес връзки Русия се очертава като основен състезател на Запада в тази част на Европа.

Въпреки това в Черна гора и Македония Москва среща трудности. Подгорица обвинява Кремъл за опита за преврат през 2016 г., докато новото правителство в Скопие се стреми да върне страната на евроатлантическия път. В същото време Русия запази добрите си отношения със Сърбия и сръбската диаспора в Босна и Херцеговина и Косово. Ако териториалната размяна между Сърбия и Косово се осъществи, това ще предостави на Москва мощна посока, която да се застъпи в по-нататъшно преначертаване на границите в Югоизточна Европа, като по този начин ще се създаде напрежение, което може да спре всяко ново разширяване на ЕС или НАТО.

В това отношение Брюксел трябва да потвърди своята ангажираност към Западните Балкани, да очертае по-ясни перспективи за присъединяване и да се ангажира по-активно с региона. Ако не успее да действа, може да е сигурно, че другите международни играчи ще го направят.

Анкета „Пандемията и животът след нея”

Резултати

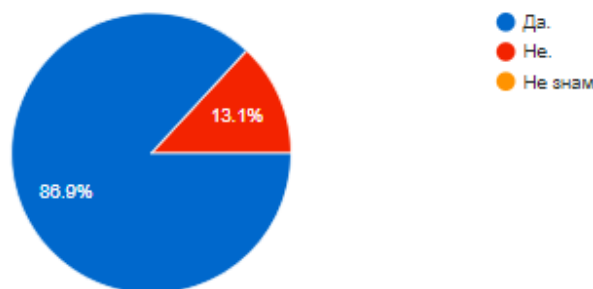
С оглед рязката промяна, която спохожда целия свят заради последствията от вируса COVID-19, Студентската асоциация за изследване на международните отношения (САИМО) потърси Вашето мнение за това как Вие приемате случващото се и как според Вас последствията ще се отразят върху българското правителство, българските институции и международното сътрудничество.

Допитването беше проведено сред 176 души, които отговориха на 10 въпроса. В следващата извадка можете да откриете резултатите от допитването:

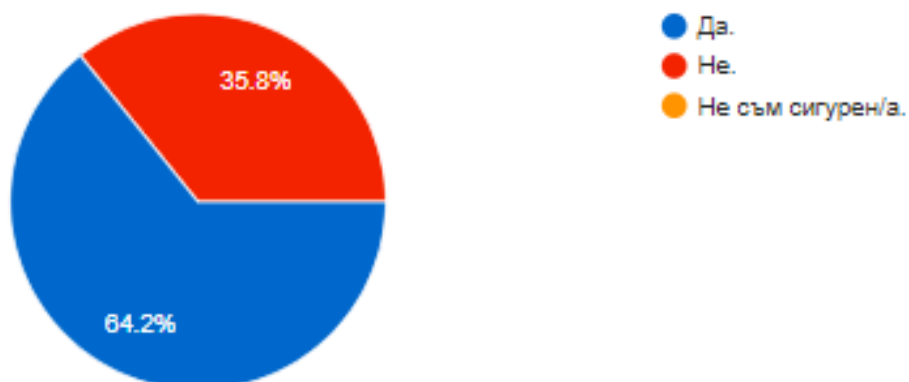
- *Въпрос №1. Мислите ли, че държавата е предприела навременни мерки за справяне със ситуацията?*

От графиката виждаме, че 86,9% от респондентите отговарят положително, а останалите 13.1% са отговорили с „НЕ“.

Мислите ли, че държавата е предприела навременни мерки за справяне със ситуацията?
176 responses

- *Въпрос №2. Мислите ли, че се създава излишна паника около COVID-19?*

64,2% от анкетираните смятат, че се създава излишна паника около ситуацията с COVID-19. Останалите 35,8% са на противоположното мнение и „НЕ“ смятат, че има създадена се излишна паника.

- *Въпрос №3. Като приключат пандемията и извънредното положение, кое ще е първото нещо, което ще направите?*

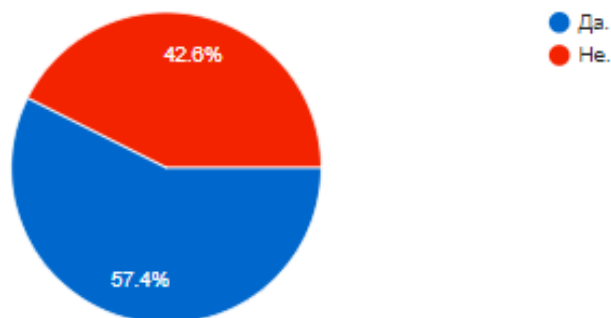

В повече от половината отговори респондентите посочват „Ще се видя с приятелите си.“ (54,9%). На второ място анкетираните посочват, че “Ще направя всички изброено.” (27,2%) и на трето място е отговорът „Ще изкача някой български връх.“ (8,7%).

Малка част от участвалите в допитването посочват отговорите: „Ще посетя туристически обект в непосещаван от мен досега български град“ ; „Ще отида на екскурзия

в чужбина“ ; „Ще отида до мол“.

- *Въпрос №4. Мислите ли, че международните прояви от пандемията са показни за доверието и единността на Европейския съюз?*

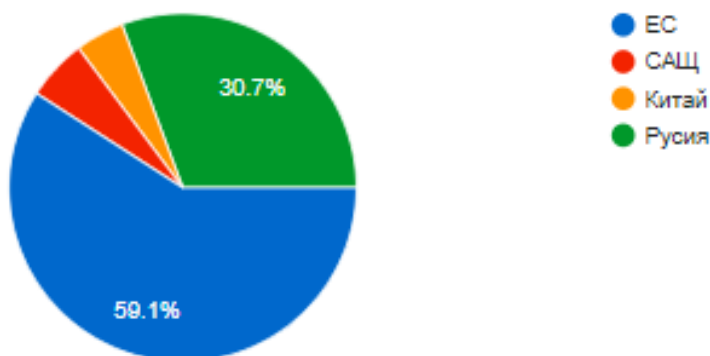

Според 57.4% от респондентите международните прояви от пандемията са показни за доверието и единността на Европейския съюз, а останалите 42.6% не се съгласяват с това твърдение.

- *Въпрос №5. Смятате ли, че ЕС ще претърпи промени и в каква насока ще бъдат те?*

По-голямата част от участвалите в допитването, смятат че в ЕС ще настъпи икономическа криза, която ще доведе до разпад и разединение на държавите-членки, както и до недоверие към Съюза. От друга страна, някои отговори сочат, че ЕС няма да претърпи големи промени, а енергията ще бъде съсредоточена в медицинския контрол, в подготовка за бъдещи пандемии; ще бъдат положени старания за по-ефективното справяне с кризисни ситуации. Трети смятат, че въпреки че няма да настъпи промяна, хората ще станат по-обединени. По-малко са отговорите от смесен характер – например, че Съюзът ще претърпи промени като промени в структурата му.

- *Въпрос №6. На кой наш съюзник имате най-голямо доверие в случай на заплаха и нужда от помощ?*

От изброените възможности, най-голямо доверие българите имат на ЕС (59,1%), след на второ място респондентите посочват Русия с 30,7%, на трето място е САЩ (5,7%) и на последно място е Китай (4,5%). Забелязва се почти двойна разлика между първите два посочени отговора - ЕС и Русия.

- *Въпрос №7. До колко България има потенциала да се справи с такъв тип извънредно положение?*

На този въпрос 39,8% от участвалите в допитването вярват, че след като всичко свърши, България ще бъде една от най-малко засегнатите държави. 26,7% са на мнение, че на българското правителство не може да се има доверие в момент на криза. 23,3% подкрепят българското правителство и адекватната им рекация с оглед на ситуацията.

Свободните отговори, които преобладават, подкрепят тезата, че българското правителство е предприело мерки навреме, но то не може да се справи без съдействието

на своите граждани, които трябва да подхождат по-отговорно към ситуацията. Сравнително малко отговори са дадени против правителството и мерките, но за разлика от това наблягат върху вярата, която продължават да имат в силата и устойчивостта на българския народ.

- **Въпрос №8. Вярвате ли в „новото по-добро начало“, което ни очаква от днес насетне?**

42,8% от респондентите са посочили, че всичко ще си продължи както е било досега и няма да има промяна във възгледите на хората, докато 39,3% от участвалите в анкетата гледат по-оптимистично на нещата и вярват, че хората ще се обединят и ще настъпи положителна промяна. Останалите 17,9% са допълнителни отговори, които потвърждават тезата, че ни чака нов тип начало.

- **Въпрос №9. В кои отрасли ще последват негативни последици след пандемията?**

80,1% от респондентите са отговорили, че във всеки отрасъл последствията ще са негативни; 10,8% са заявили, че частният сектор ще бъде най-засегнат; 5,1% - за Третичния сектор (секторът на услугите); 1,7% - бизнес сектор; 1,1% за публичния сектор и по 1 мнение за първичния (добивен) и вторичния сектор – производство (0,6%).

- *Въпрос №10. Как ще изглежда политическата обстановка в страната ни след кризата? Моля, обосновайте се защо.*

По-голямата част от участвалите в допитването разсъждават, че политическата обстановка в страната ни няма да се промени особено, но управляващите ще трябва да се справят с нещо още по-страшно от пандемията – икономическа криза. Другата част от респондентите твърдят, че на политическата сцена ще се появи нов ключов играч, който ще предизвика сблъсък в света на изборите. Трети смятат, че недоволството на обществото към сегашната обстановка ще изиграе основна роля и ще се покачи драстично в бъдеще, а недоверието към институциите ще са в по-голям процент отсега. И малък процент смятат, че има много кризи в момента, които ще бележат българите: здравната, която ще ни бележи с психологическа нестабилност, и финансова, която трябва да е предпоставка за навлизането на нещо ново в бъдещето на политиката на България.

